

Гошкодеря К.В.

магістрантка;

Білоус Р.М.

*кандидат психологічних наук, доцент,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського*

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ОБРАЗЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ НА ФІЗИЧНЕ ЗДОРОВ'Я У ПЕРІОД РАННЬОЇ ЗРІЛОСТІ

Останнім часом у суспільстві спостерігається високий рівень неприйняття, ворожості, агресії у відносинах між людьми та окремими соціальними групами, спричиненими різними негативними емоційними акумуляціями накопичених образ, уможлиwiająчих формування образливості як сталої риси характеру особистості. Образа оволодіває людиною унаслідок різноманітних факторів: фрустрація викликає образу, якщо виникає нездоланий бар'єр на шляху задоволення актуальної потреби; радість втрачає значення при отриманні негативного зворотного зв'язку; емоція суму, пов'язана з розчаруванням, руйнуванням надій, невдачами, супроводжується образою на себе або інших; емоція гніву виявляється концентрованим проявом образи за зневаження особливо значущого, а почуття провини та сорому супроводжуються образою на самого себе.

Зрілість є найтривалішим періодом у житті людини, упродовж якого вона досягає найвищого рівня розвитку Я-концепції, максимально реалізує себе у професії, сімейному житті, суспільстві. Етап дорослості характеризується вищим рівнем розвитку духовних, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей індивіда. Відбуваються зміни емоційної і спонукальної особистісних сфер, способу життя (створюються сім'ї, народжуються діти, найвищий пік кар'єрного росту, творчості тощо) [3, с. 264]. Тому дослідження образливості особистості на фізичне здоров'я у період ранньої зрілості мають не тільки теоретичний, а й прикладний інтерес психологів, психотерапевтів та інших спеціалістів, що актуалізує заявлену тему дослідження.

Питання образливості та її впливу на діяльність особистості вивчали З.А. Агеєва, О.А. Апуневич, Е. Берн, Л.С. Виготський, Ю.Б. Гіппенрейтер, М.С. Гриценко, Є.П. Ільїн, М. Кляйн, Ю.М. Орлов, Ф. Перлз, А. Фрейд, З. Фрейд, Е. Фромм, К. Хорні та інші.

Для дослідження впливу образливості особистості на фізичне здоров'я респондентів у період ранньої зрілості проведено констатувальний експеримент, вибірку якого склали чоловіки та жінки віком від 20 до 40 років у кількості 42 особи. Вибірка рандомізована, респонденти належать до різних статей, професій та соціальних ролей. Методи та методики, які були використані під час проведення емпіричного дослідження: опитувальник «Інсталяції образливості індивіда (IOI-1)» (С. О. Гарькавець, С. І. Яковенко); Гісенівський опитувальник соматичних скарг (С. Брюхлер і Дж. Снер); методика «Шкала психологічного стресу» MSP-25 (Л. Лемура, Р. Тесьє, М. Філіон).

Першим етапом емпіричного дослідження стало проведення опитувальника «Інсталяції образливості індивіда (IOI-1), спрямованого на виявлення особливостей прояву образи на особистісному рівні. Він складається з п'яти шкал: «Образливість як ворожість або агресія», «Образливість як помста», «Образливість як упертість», «Образливість як маніпуляція», «Образливість як страх» [1, с. 24]. З'ясовано, що образливість як: страх проявляється у 31% респондентів, маніпуляція – у 24%, помста – у 19%, упертість – у 14%, агресія – у 12% досліджуваних. Отже, серед експериментальної вибірки найбільш поширеними є інсталяції образливості як страху та маніпуляції.

Наступним етапом емпіричного дослідження було використання Гісенівського опитувальника соматичних скарг із метою з'ясування, як саме різні інсталяції образливості впливають на фізичне здоров'я респондентів. Цей опитувальник був створений спеціалістами психосоматичної клініки Гісенівського Університету Є. Брюхлер і Дж. Снер 1967 року для виявлення психосоматичної зумовленості або взаємозумовленості фізичних недомогань. За допомогою психосоматичного опитувальника можна фіксувати окремі скарги, реєструвати у вигляді чотирьох окремих шкал комплекси скарг, а також визначати сумарну оцінку інтенсивності скарг і схильність до них [2, с. 9–10]. Встановлено, що при інсталяції образливості як агресії в 20% респондентів показники шкали «Шлункові скарги» перевищують норму; інші шкали опитувальника в нормі. У 50% респондентів, у яких образливість проявляється як помста, високі показники шкали «Ревматичний фактор»; при цьому інші шкали в нормі. При прояві образливості як упертості, у 33% опитаних перевищує норму «Ревматичний фактор», а в 17% досліджуваних спостерігаються високі показники по шкалам «Виснаження», «Шлункові скарги» та «Тиск скарг»; шкала «Скарги на серце» у цих осіб не перевищує норму. Інсталяція образливості як маніпуляції: 10%

досліджуваних мають відхилення по шкалі «Виснаження» та 50% – по шкалі «Скарги на серце». При інсталяції образливості як страху в 77% респондентів спостерігаються скарги по шкалі «Виснаження», у 62% – по шкалі «Шлункові скарги», у 23% – по шкалі «Тиск скарг». Отже, вдалося з'ясувати, що різні прояви образливості неоднаково впливають на стан здоров'я респондентів. Найбільше скарг на проблеми з самопочуттям мають люди, в яких образливість інсталюється як страх.

Заключним етапом емпіричного дослідження стало проведення серед респондентів методики «Шкала психологічного стресу» MSP-25 (Л. Лемур, Р. Тесьє, М. Філліон) з метою з'ясування рівня психічної напруженості. Дана методика обрана для діагностування респондентів, так як довготривала дія стресу може призвести до змін, що викликають вегетативні розлади, зокрема, порушення функцій внутрішніх органів, адже накопичені образи можуть мати довготривалу дію на організм людини [2, с. 32]. Методика MSP-25 дозволила з'ясувати, що у 77% осіб, у яких образливість інсталюється як страх, високий показник психічної напруженості, що свідчить про найбільший вплив даної інсталяції образливості на фізичне самопочуття людини.

Висока амплітуда прояву образливості особистості у ранньому дорослому віці формує високий рівень психологічного стресу та негативно впливає на стан соматичного здоров'я людини. Але саме інсталяція образливості як страху має більшнегативний вплив на здоров'я, так як у більшості респондентів із даним проявом образливості спостерігаються високі показники психічної напруженості, виснаження, шлункових скарг і тиску скарг. Перспективним напрямком подальших досліджень є розробка психологічного тренінгу корекції образливості особистості у період ранньої зрілості.

Список використаних джерел:

1. Гарькавець С.О., Яковенко С.І. Методики дослідження образи: науково-методичний посібник з «Психодіагностики». Севеодонецьк : Вид-во «Петіт», 2017. 68 с.
2. Методичні вказівки щодо семінарських занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи психосоматики» для студентів денної форми навчання зі спеціальності 053 – «Психологія» освітнього ступеня «Магістр». Кременчук : Видавничий відділ Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, 2017. 86 с.
3. Савчин М.В. Вікова психологія : навчальний посібник. 2-ге вид. Київ, 2009. 360 с.